

Inleiding

Groen over Grenzen

Jan Mertens

Met dit extranummer van Oikos start Agalev haar project *Groen over Grenzen*. Met dit project wil Agalev werk maken van een verdere inhoudelijke verdieping en herijking van haar groene verhaal. Met de visieteksten die je in dit nummer kunt vinden, willen we de volgende maanden een uitgebreid debat organiseren. Op basis van deze teksten en de reacties die we erop krijgen, kunnen we dan de ontwerpteksten schrijven voor het groot politiek-inhoudelijk congres dat we organiseren in het voorjaar van 2002.

Waarom eerst beginnen met deze visieteksten? Het is goed om af en toe een beetje afstand te nemen van de dagelijkse politiek, om te lezen, om na te denken. En dat is het wat de auteurs van deze vier teksten hebben gedaan. Ze hebben zich als het ware even in een apart kamertje teruggetrokken om werk te maken van ideeën die het groene verhaal kunnen vernieuwen. De voorbije jaren stond de wereld immers niet stil. En groene politiek heeft permanent nood aan verse zuurstof.

Groen over Grenzen... Al sinds hun ontstaan hebben Groenen iets met 'grenzen'. Misschien wel hét basisidee van de politieke ecologie is dat je in een begrensde wereld niet onbegrensd kunt groeien. We hebben altijd moeite gehad met een economie die doet of er geen grenzen zijn aan de groei, en daardoor het leven van mens en natuur bedreigt. Die groene boodschap heeft – spijtig genoeg – nog niets aan actualiteit verloren, integendeel.

Het woord grenzen roept heel wat betekenissen op die van belang zijn voor een groen verhaal. De 'economische' kijk op de werkelijkheid, die zich tegen natuurlijke grenzen verzet, heeft in een aantal opzichten de grenzen tussen mensen verscherpt. De zogenaamd 'grenzeloze' vrije wereldmarkt heeft de kloof tussen rijk en arm verscherpt. In een wereld waar iedereen met iedereen verbonden is, zetten sommigen nieuwe muren op, of willen ze zich terugtrekken achter nieuwe grenzen. In een wereld waar alles 'maakbaar' is, botsen mensen op de grenzen van hun mogelijkheden. Ze moeten mee hollen met de doorholeconomie, en zouden daar graag een grens aan willen stellen, om een beetje te onthaasten. En wanneer de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen zich meer en meer op een mondiale schaal afspelen, hebben we nood aan een democratie die over de grenzen gaat, en die de illusie opgeeft dat je 'soeverein' bent als je een grens trekt om de plek waar je woont. Veel betekenissen, die wijzen op enkele van de belangrijke politieke problemen aan het begin van de 21ste eeuw.

Groen over Grenzen is in zekere zin een vervolg op ons vorig project *Groene bakens voor de 21ste eeuw*. Toen gingen we op een gelijkaardige wijze tewerk. Een extranummer van Oikos in 1997 en een congres in 1998. De vier auteurs die nu aan het werk gingen, hebben eerst goed gekeken naar waar we waren aanbeland in 1998. En het is de verdienste van hun teksten dat ze verder bouwen op wat we tot dan hadden uitgewerkt. Als we die ideeën later ook nog kunnen uitwerken in wervende en realiseerbare voorstellen, dan hebben we weer een belangrijke stap gezet.

Waarover gaat het in *Groen over Grenzen*? Een kort overzichtje van de vier bijdragen in dit boekje geeft al een eerste aanwijzing. In zijn stuk De ecologische toekomst gaat **Marc Heughebaert** verder door op het debat over de ecologische duurzaamheid. Met heel wat duidelijke voorbeelden illustreert hij dat die gewenste duurzaamheid er niet vanzelf zal komen. Het milieu- en duurzaamheidsbeleid dat tot nu toe gevoerd werd, heeft weliswaar een verdienstelijk begin gemaakt, maar eigenlijk ook niet meer dan dat. Er is nood aan een dergelijke vermindering van het milieubeslag dat vrij drastische ingrepen nodig zullen zijn. Daarvoor is een tweesporenbeleid nodig. In de eerste plaats dient er een spectaculaire verbetering te komen van de 'eco-efficiëntie', die neerkomt op meer doen met minder. Maar daarnaast is er ook nood aan een politiek van 'sufficiëntie', van een politiek van het genoeg als

Oikos, Politiek, milieu, cultuur, Xtra Oikos 2, najaar 2001, Inleiding

het ware. Om daar te komen is er nood aan een cultuuromslag. Die wordt beschreven aan de hand van ideeën over een 'ecologische onthaasting' en een versterking van de regionale kringlopen.

De tweede tekst heeft als titel: Sociaal-economische ontwikkelingen in onze risicomaatschappij, een aanzet tot een sociaal-groene invalshoek, en werd geschreven door **Dirk Geldof**. Daarin beschrijft de auteur hoe diepgaand onze maatschappij, en haar instellingen, verandert sinds de intrede in het tijdperk van de 'risicomaatschappij'. De instrumenten van ons sociaal stelsel zijn nog steeds in grote mate gericht op de meer klassieke risico's, maar weinig aangepast aan nieuwe problemen, zoals de omgang met 'tijd'. De auteur werkt het begrip levenskwaliteit uit tot een centrale doelstelling voor een vernieuwd sociaal stelsel van de 21ste eeuw. Heel wat termen passeren de revue: pluri-activiteit, combinatiemodel, tijdscrediet, tijdsfonds, basisinkomen. Daarin bewijst hij dat onthaasting veel meer is dan een modieus begrip. Dit beginsel kan wel degelijk een richting aangeven van een beleid dat de levenskwaliteit van alle groepen in onze samenleving kan verbeteren.

De derde tekst gaat over Ecologisch burgerschap, en is van de hand van **Dirk Holemans**. De auteur beschrijft hoe individualisering, globalisering en risicomaatschappij in grote mate de contouren veranderen waarbinnen de democratie georganiseerd kan en moet worden. In een zeer breed overzicht geeft de auteur een uitdagende visie waarin hij duidelijk maakt dat de veranderende maatschappij niet moet leiden tot minder democratie, maar juist nieuwe kansen kan geven voor een eigentijdse levende democratie. Het centrale concept in de hele beschouwing is dat van burgerschap. In de tekst wordt duidelijk dat dit concept voor een groene politieke visie bijzonder bruikbaar is. Dat blijkt niet alleen uit de uitwerking ervan in het idee ecologisch burgerschap, maar ook in prikkelende beschouwingen over de omgang met wetenschap, technologie en economie.

De vierde tekst is getiteld Gezichten van globalisering, en werd geschreven door **Jan Mertens**. De term globalisering komt in de andere teksten terug als een kernbegrip, en wordt hier verder uitgewerkt. Globalisering is geen eenduidig proces, het omvat risico's, maar ook kansen voor een versterking van groen beleid. De tekst houdt een duidelijk pleidooi voor een sterkere aandacht voor Europa binnen een groene visie. Verder wordt doorgegaan op de zogenaamde antoglobaliseringsbeweging en op de discussie over 'milieuveiligheid'. Ten slotte wordt het concept 'ontwikkeling' grondig bekeken en bekritiseerd.

De vier teksten hebben telkens hun eigen invalshoek. De ene tekst is meer technisch dan de andere. Dat zegt ook iets over waar we met ons programma stonden. Voor het ene onderwerp was er meer nood aan concrete voorstellen om een bepaalde lijn uit te diepen. Voor het andere was er meer behoefte aan een vernieuwde algemene lijn. In een aantal opzichten zijn er ook overlappingen. Die vormen geen probleem, integendeel, ze laten toe eenzelfde thematiek langs verschillende kanten te benaderen.

Ondanks het feit dat de vier teksten min of meer onafhankelijk van elkaar zijn gemaakt, zijn er toch enkele opvallende punten die bij alle vier terugkomen, en zo wijzen op kerndiscussies voor een groene visie. Het zoeken naar een aantrekkelijke politiek van het genoeg is er zo een. Hier worden bijzonder boeiende ideeën geformuleerd, die verdere uitdieping verdienen. Wat ook opvalt, is de centrale rol die het concept globalisering in de verschillende teksten speelt. Die wijst op diepgaande maatschappelijke veranderingen, waar een groene politieke visie mee om zal moeten gaan. Opmerkelijk is ook het terugkerend pleidooi voor een politiek van regionalisering of lokalisering, in een eigentijdse open vorm, aangestuurd door een model van burgerschap.

Wat misschien het meest opvalt is de manier waarop deze teksten zoeken naar een eigentijdse vertaling van de groene 'basics' die al enkele tientallen jaren het groene denken mee bepalen. Ze cirkelen in veel opzichten rond alle betekenissen van het woord 'grens'. Hieruit blijkt dat het groene gedachtegoed springlevend is, en in staat om zichzelf te blijven vernieuwen, op basis van een sterke inhoudelijke identiteit. Groene waarden confronteren met nieuwe inzichten, in de maatschappij, in de wetenschap, daar was het om te doen met deze publicatie. En in die uitdaging zijn de vier teksten toch in belangrijke mate geslaagd.

Oikos, Politiek, milieu, cultuur, Xtra Oikos 2, najaar 2001, Inleiding

Alles kan natuurlijk beter, en zo hoort het ook. Daarom willen we jou, als lezer uitnodigen om met ons mee te denken. Lees deze teksten, en geef ons je commentaar, je sprankelende ideeën, je vernieuwende voorstellen. We zullen ze goed kunnen gebruiken.

Ik wens je veel leesplezier, en hoop nog van je te horen.

Jan Mertens